

Издава сваког четвртка
на цијелом табаку.

Стаје за Црну Гору, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину:

годишње . . . 4 едр.
на по године . . . 3 " "
на четврт годину 1 " "
за Срвију и све друге земље
годишње . . . 16 франка
на по године 8 " "
на три мјесца 4 " "
у зашт.

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Претплата из Црне Го-
ре и сва писма шаљу се
само уреднику.

Претплата из Србије у-
пућује се Велимиру Вазо-
жићу у Београд, а из дру-
гих крајева под адресом
Р. Рамаџановић Сагаго-
(за „Црногорку“).

Претплату примају сви
наши књижари и нов-
нарске експедиције. Не-
франкирача писма не при-
мају се.

БРОЈ 10.

Четиње, 14. Марта 1885.

ГОДИНА II.

СЛИКЕ ИЗ ЖИВОТА.

II.

НАДРИ-КЊИГА.

I.

Крај оваца у планини,
На Ловћену у висини
Црногорче стадо пасе
Уз дудука миле гласе.

Час пјесмицу гласну пјева,
Час о глави турској сјјева;
Час о пожу бјелокорцу,
Час о слави, Црногорцу!

Бодолог је, па то шта је?!
Кад ва камен опитри стаје
Ил па трње, то не мари —
Гашини му тако стари . . .

Голопџат је — какве штео?
Тврди гњати — тврде пете,
Гола прса, ал' су тврда
К'о камена што су брда!

Од кишо га чува струка,
Једва под њу уђе рука!
А од грома и олуја
Пећина му мрачна ту је!

Школа му је — гусла звучна,
А искуство — доба мучна,
Голодиња и глад тешија
Кр'јепе њому дух ватешки!

Па у патњи и у глади
Пролазе му дани млади;
Ал' он зато ништ' не мари —
Радиме му тако стари . . .

II.

Настриче је мудро било,
Домовини било мило
Да се оно још помучи
Да се у св'јет што научи . . .

Добра ли је домовина,
Из крај срца шаље сина
Да на прса своја меса
Учењака кад дочека! . . .

Син свог рода да у роду
Корист сисе свом народу,
Посред њега да остари —
Чинише му тако стари!

Она мисли, тврди камен
Остати ће живи пламен!
Она мисли, учен борац
Остати ће Црногорац!

Црногорче било вјешто,
Научи се у св'јет њешто . . .
То се роду свому врати
Да му — добром добро врати?

III.

Надри-књига пјацом шета,
Сиротиња њему смета . . .
Обау му на нос сједе,
Рукавице носи б'јеле! . . .

А пгтапићем танким маше,
Од њега се и пси плаше,
„Болжур“*) р'јетко коме зове,
Хаљино су на њом' дове! . . .

Пружи ли му когођ руку,
Дати ће јо — ал' на мuku!
Капу ли му гољо скине,
Ој по мари — даље мјине!

Отац ли га мајка срете
„Убирајтос“**) голо пете!“
Рођак ли му руку пружи,
Оп га ћера, он га ружи! . . .

*) Добар дам! — по француски.

**) Торњај се! — по руски.

Али љубав мајке старе
За надудост баш немаре,
Већ га згодна, глатка, л'јена
За обрашћаћ бриту шчепана.

Шће да љуби : „сине мали
Добро доша!“ — ал' обали
Сметнуше је — она с' себеси
„Сл'јен си сине, прије не би!“

Наука ти црне очи
У стаклене ах преточи . . .
Што је радо? . . . јао муке!
Какво су ти свиње руке?!^{*)}

„Мука стара . . . ух ерамоте!
„Мајн гот“^{*)}, гледај ти протота!
Ал' им онет Боже прошти,
Што ће народ дивљи преста? !^{*)}

На те р'јечи отац плану :
„Народ дивљи! сине лану,
А ти што си и од куда?
Аманат ми, баш си зуда!“

*) Боже мој! — по њемачки.

Заборава брзо муке
Спротивцу — дрвје бруке!
Заборава, мајку, оца,
Домовину — владаоца!

У народу ти се роди,
Служи њему и слободи!
У народу, сине, ичте,
Помогли га, несретнице!

Знаш ли п'штогађ, — ти га учи,
Он те плаћа — на се мучи!
Видиш ли му какве мане,
Гдега и њих да нестане!

Устроба ли боја, крви,
На пољаци буди први!
Устроба ли да се гине,
Не покори мене силе!

Када такав будеш рано,
Онда свуда бјелодаво
Дич' се да си „учен“ борац,
Дич' се да си „Црногорац!“

Цетиње, 12./3. 1885.

Ј. Цоловић-Липовац.

УСКОНЕ ЈАНКО.

Приповијетка из црногорског живота.

Једног зимњег јутра, године 1817-те, у Котору граду, удареше бубњи и свирале, стаде трка по граду војника, стаде звека по каљдрии равнио од сабаља и од потковица . . .

А кроз ваздух, кроз густу магму, што напунпла бјеше уске, кривуџасте улице котореке, разлијегала се дрвџава и плач жеша и дјеце.

„Шта је, ма шта је?“

„Ама нешто јес, нешто мора бити!“ пита-ло се и довикивало од прозора до прозора.

„Свићте ца видите, то јест свићте па се поппите па бедеме вашег града, о јадни грађани, па ћете видјети шта је! Колико је поље пред градским вратима, све је поље војска при-тиснула . . .“ Тако од приливке обвјестише први гласници.

Слободнији грађани слетпше пиза стеница, али се уставили на кућнијем врати-ма. Гомпла властеле, свештеника и другијех главара иђаше пут црногорскијех врата; пред том господом ишло је њеколико бесаракијех војника, — знак да је господу цорука водила.

Конте Пјеро Б., са власуљом на глави, са отегнутим бијелим чараницима до кољена и за-гнут табаром „а la veneziana“, набадаше пе-сигурно својим танким пошцима. Као одабра-нији кућић и кољеновић, он иђаше пред оста-лијема. Ни остали не изгледаху соколастији од

свога вође. Видјело се лијено „е им се мрије-ти неће, ал' јест нешто што их напријед креће“.

То „нешто“ бјеше главом војени заповјед-ник, који кад их с' бедема угледа, наже се про-перваза, па викну талијански, (т. ј. ријечима талијанским али осекањеним и изговораним ужа-сно):

„Вуците се већ, конте и ви остали! Та дошли би већ с' онога свијета, сакрррамент!“

Ох, грознијех тих њекодику тренутака док се попеше уз узане степенце бедема! Сад јас-није чуше звеку оруђја, покличе, швалске ко-манде, зачињене сапраментирањем. Опамо опет испод бедема, граја се дотгла, коњи вршше — ларма као да се сви ђаволи жене.

„Брже, брже! Ословоите ца у нашем јези-ку; питајте из рашта су дошли, шта су науми-ли?“ — рече заповједник, дочекавши Котора-не на узаску.

Господа, дишући као цигански мјехови, протискоше се кроз војнике. Конте Пјеро, по-што пропанута нешто са својима, отписну се од њих, те се примаче к' впици бедема. Колико се старац изморио (а можда и препануо), не мога проговорити, по чекаше, јадник, да му се дах површе. Осорни заповједник стаде брекати; го-спода, и они почеше мрмљати на њ. Конте, на то, опружи лијеvu руку, стиспувши балцак од свога мача; деспу подиже, онако као што чине проповједници. Сви очекују кад ће излети прва ријеч. Као некијем чудом и под бедемом мезеж малко утопи. Сунце (и оно, гле!) повир-

је иза брда, те млазну својим зрацима конту у очи. Старац кихну једном, другом и трећом; затијем накашља се толико пута, па мајзад:

„Чује ви доле, под бедемом! Заповојте...“

„Шјор Конте 'бројетро!“ — прекиде га неки дебели глас оздо. — „А хоће ли се отварају та срета врата јутрос? Помете са општински народ! Право је, валај, да се јутрос раније отворе; знате... који је дан сјутра...“

Конте се зашамео, спустио руке низ-а се и звиуо мајрије, па од једном стаде се тако слатко смијати да му је табар поигравао на плећима.

„Помамно се!“ — рекоше другови иза њега, јер они не бјеху чули оне ријечи.

„Помамли смо се сви!“ — викну конте, окренув се живо и припавши к својима. — „Та гдје нам је намет, није ли *им* данас бадњи-дан!“

Апостоли Христови, кад се дух свети излио на њих, не бјеху, можда, више зачућени од ковог дружинског часа. Бленули од чуда, као да је конте са својим табаром и власулом полетио у облаке. Он изврну оба длапа, на их омјера презривим погледом.

„Но, шта је сад? Каква је то комедија опет?“ — викну војник.

Госнода, сва једанак освјеститише се: сви у један мах „начаша глателати“.

„Станте!“ — прекиде их конте, — махнув рукама, као орулушним крилима.

„Господине Ђенерале!“ — поче он, сенипушиши торожац с главе и приступивши к заповједнику. — „Природа је са свам проста и... то јест ствар је са свим проста и природна, а ви овдје као пов и невјешт...“

„Ајте до врага ви и ваша реторика!“ — прекиде га срдити Ђенерал. „Но, кажите ми, рашта се стекао јутрос овлики народ овдје?“ — упита једног млићег властелина, ошншане главе и одјевена по новом, француском начину.

„Сјутра је, господише, божић грчком закону. Даяас је народ дошао да лавари. Овдје осам Црногораца има и напих поданика, Ораховљана, Лепетанаца и друглијех. Откад су французи били, слободно је изваљском народу да у град улази...“

Даљег објашњавања није требало, јер у тај мах сунце ископи, и распрши маглу. Ђенерал са својим часиницама, конте са својом пратњом, примакоше се к магалама и видјеше шта је. Оно јест „коњ до коња, јунак до јунака“, али коњи бјеху *итоварени* дрвима, сужбљаном, перјади — и друглијем стварима што селани лацима продају; а до јунака бјеше доста и невјештица и дјевојака, све по двоје

по троје, итучурило се под једном струком. Једно озбиљно бјеху „пушке“ дуге пут небеса што се коче, пушке; вјерне друге Црногораца. (а у оно доба и приморала).

Неко из народа повика: „та отварајте за Њога! Хоће ли облики народ ваздан чамати овдје?“

Заповједник и часиници пошто видјеше, почеси се смијати; наредни војсци да сибе на и они одоше. Которани осташе сами на беду.

Дебеле вериге забрујаше те мост са великом лушњавом паде. Весели власи журнуше у град и разметнуше трагове на њему.

„Оно знаш, видите, ја сам знао да није ништа“ — рече конте својима — „али онет знаш, видите, свашта ми је падало на ум. Знаш, видите, све што смо доживили откад је принцип пропао! Колико се гостију измјенило и како се испратило! А свијет је безбожио, знаш, видите, науштинско ваше старе обичаје па и срећа остави нас“ — то говорећи, значајно погледа своје другове, који сви бјеху ошншани, без власуле, у широким панталам француским. И даље шћаше конте да прича да га другови хтјеше слушати, но они наслак кренуше дома.

Велика је врева у граду била; трговици, особито бакалници не могаху одољети веслу. „Насгала су опет добра времена“ — говорашу они, трајајући весело руке. Није шала толики народ тази цар! Од принципова времена тога не би, јер бјеху мутна времена, да се слабо и знало кад је божић а како ли да га је ко славио!

Већ око подне варод се развије; неколико обличлијех приморца и катуљана врзло се по граду док супле наже, па и они упутише се к црногорскијем вратима.

Дан је био велар, сунце је грпјало, као што само у нашем убавом приморју у то годашње доба грпјати може. Кроз сунчану свијетлост вијаше прашина, што се дизаше са испремстанијех пламенијех труба и другог еопала на дућана. Калје носпремаху хитно; ћеленици и врата на некијем дућанима позатвараше се већ, јер трговци, већнином православни, хитаху дома к дјеци; градеки испитибаше метијаху улнце; цени и доковаци измилеше да се насупчају.

„Јеси ли се препео јутрос? Шта си помислио да ће бити!“ — то су сад била обична, узамана питања грађана.

Почеки би се разматао:

„А од шта да се препанем! Та знао сам ја да ће бити много народа данас у граду. Стража се препала па узбунила војеку; командант невјешт, човјек скоро дошао, не зна јези-

ка и т. д. — Пало је чуднијех и смијешпјех рјачица о кошту Пјеру и дружини његовој. Свак најрађе исмијава и пресире своје власте мане кад их при другојо нађе.

Оно народа што се задоцнило било, — била је било до тридесет, што мушких што женских глава, — застало у шупљаји бедема, на не хоће да се отисне кроз врата. Мичу се, грају, вукају се да излазе, али се тај грунак не расипае док се не вачме. Један обавија главу чалмом, вјеша дугу пушку о раме, огрће се струком, пуни симонију, крепе огвљом — а то све наелак, без преше, као да је у својој алији. Други клекао, па притеже онапак; ни броче га што га са свајех страна гурају. Трећи држи у десној руци разјапљену ћесницу, а из лијеве пита у ћесницу грош по грош: пак, пак, цик. Неки загрзао чибук попрјекло, по сред сријече, — не марећи што би му пролазници могли поломити зубе, ако запау о крај, — па тако, пребира нешто за коланом. — А женске, опет, неке се прте; неке, зар ту се првом удесиле, па се цмокају у образе, у рамена — никад се растати. Невјеста једна, те згодна, одигла десно стегно и на њ насловила торбицу, набрала обрве, па премеће нешто по торбици; јадница, курсур чила колико је потрошила, ја ли да није што заборавила, јер ће одговарати, можда, свекрви. . . .

Млаз студена вјетра, фијучку испод свода, врх њиховијех глава; помрачи се; неколико капљи љосву на калдрму, ама крупнијех као љешњаци.

„Удари вријеме, боже вријеме, бжеж' народе!“ — викну неко.

Сви наврли к вратима те одигли пут неба главе; утоли граја, да би чуо муху да прозуја.

„А ха! дома наши, дома!“ — викну сад неко иза њих, а ма викну таквијем гласом да им је свима у ушима зазвонило. Сви се обрнуше.

Човјек — ве, но прави „дивеки старјешиппа“, (што се у пјесмама пјева), бануо из града па се раскорачио на уласку капије. Главом је свијех падвисно, а грудима би заклопно два осредња човјека. Под ораловским носом стрече му брчине сјајете, дебеле. Тај цин раздрљиво груди, објесио струку низ раме, у лијевој му дуга пушка а у десној чибучина као гољага будалине Тала. Својим крупним грахорастим очима гледаше расијано; видило се да се нешто дубоко замислио.

Док тако стајаше, нико не спусти очију с њега. Има људи које би ваздан могао гледати, да ти се не би досадило; такав бјеше тај. Прва помисао, видјевши га, била би: чудне мушке снаге! А затијем плијенило би ти поглед њего-

во лијешо лице, на коме одсјиваше јунаштво и доброта.

Старац (по сјединама, а ни по чем другом), трену очима, па опет викну као и поирјед: „а ха! дома наши, дома!“ — али још јаче по прјед, тако да се сви насмијаше.

На те његове рјачице, отисну се из гомиле двоје момчади, једна дјевојка и невјеста једна, те пзиђоше кроз капију; остали шведоваше њихову примјеру; од њиховијех корака стаде топот по дрвеном мосту, а сјајавица удари с брда. Крупни човјек иђаше најпотоњи, и као нестопе, махаше чибуком, — те је изгледало као да јавн стоку пред собом. Кад минуше мост, он се противише кроз гомилу и оде на десно, пут Праћиништа, предводећи своју четину.

Приморци, које пут вођаше на лијево, зауставише се мало, гледајући за њим.

„Ко је оно?“ — запита неко момче.

„Оно је сердар Пејо Грубанов с Његуша!“

„А!“ — рече момак; — то „а“ изговори онако, и како разумјети можеш и да се сјећа вечесја и да се чуди.

„Да“ — настави постарији приморац — „она дјевојка му је кћи; момци су му братавићи; невјеста не знам чија је.“

„Еј, бога ми је зорна дјевојка! Види се очево дијете!“

„А има ли синова?“

„Не. Старији му погубе на Дебелом Бријегу. Бјеше посјекао три француске главе, оног дана кад погубе. А млађег ранише Накшићи јави, те умрије од рана.“

„Хеј грехоте! Оста ли бар дјече од синова?“

„Оста мушко дијете од старјеге: вашило се три мјесца на смрти очевој. — Глејте сердара! Велике ли дерте на срцу носи!“

Приморци одоше својим путем.

Ми ћемо за сердаром, у Катунску пахију, јер нас приповијетка наша тамо води.

Он је уз Праћиниште ишао пред опом четирицима, на пошто се подобро попе, под једнијем свијем куком, — гдје је увијек обичавао починути, — сједе да напуни и укреше, а млађарију пропунити, гракнувши: „ајте, не чекајте!“

Вјетар је дувао низ Крстац све то јаче.

Над Црном Гором повијаху се туншти, црни облаци. Сунце је тонуло у море. Од запада до пола неба бјеше ведро, а од поле пут сјевера наведриша.

И ако је у Црној Гори обично видјети разнијех појава у ваздуху у један мах, опет је тога часа тако чудно било на небу, да 'се оно четворо сваког часа устављало и гледало. Сердар је одбиао димове: поглед му је био расијан, као онда на градскијем вратима; ишта

око њега није могло сврнути његов поглед и његову пажњу. Лако се доимилити, читаоце, гдје су сердареве мисли биле!... Биле гдје и вада, код његовијех одсјеченијех врла, код ногуишадјех синова! А данас ваше во обично, јер је ред у пустој кући бадњаке прилагати!...

Није чуо како га они пред њим већ издадека дозивљу, и Бог зна, колико би он тако стојао да неколико студенијех капаза не падоше па његово вруче чело. Сердар се диже те погледа око себе; скиде капу па се побожво прекрсти, говорећи: „Смиљуј се, Боже, мени грешном!“. Затим, диже струку па главу и момачкијем кораком етаде се пети.

Није крочио ето пута а мењава завија. Како напријед она све то јача. Сердар довикну неколико пута, својма да хитају е ће их он стави.

На сред Кретада, под једним кршем, угледа сердар нешто сиво; шчучурло се, немаче се.

„Ко си?“ — викну сердар.

Гука се помаче, па се исправи. Бјеше херсарски солдат, у сивој, дугој кабиници. Солдат диже дрхућу руку, пак претима таче слијепо око, говорећи: „Добри вече, пане!“

„А што радиш ти ту?“

„Ја појду до Церна Хора. Ја сам десертер, пане!“

Сердар је разумно — од прилике. То бјеше обична ствар у оно вријеме да солдати бјеже. Овај је и даде причао нешто и размахивао рукама, но га сердар прекиде махнув му главом и рекавши: хајде замном!¹⁴

У мрак су били на кућнем прагу. Сердар уведе свога госта и посади га украј огња. Бијаше то момак од двадесет година, висок, танака, бјелопустиа; смеђа наустница тек га се хватала; очи му бјеху крушне, плаве, а гледаху мило. Еле, у пуној смислу рјечи, лијеп момак.

Пошто приложише бадњаке и друге обреде тресице, сјде сердар и домаћица му, кћи, сваха и солдат. — сви посједаше па оламу. (како је обичај), и стадоше јести.

А кад благоваше, дохвати сердар куну, протра брке, пак ће солдату:

„Како ти је име, братко?“

„Јан“.

„Како рече?“

„Ето, чуо си како“ — прихвати домаћица, смијући се, — „име му је Јанко!“

„Здрав ми био „усвојен Јанко!“ — рече сердар, па натену јушачки.

(Наставиће се).

C. M.

О пјесништву наших дана.

(Наставак).

Душа је живот, којим се човек приказује себи самом и спољашњем свијету око себе. Што ко може или умјеи боље да се прикаже, тм је милији другима. Ко има бољу душу, боље се и допада другима.

Кад је живот у цвијету, и душа је у цвијету. Доба младости цвијет је душе, јер онда и живот цвијета. Јесте ли видјели, кад је најљепша ружа? Од оно доба кад стана пуштити, кад је „љубне први живота зрак“, па док не почне прецвјетавати. То је доба њене младости. Живот јој тада цвијета, па јој је и душа у цвијету. Мирисом својим, који опја и заноси друге душе, она се огласује свијету. Онда је љуби сваки, ко душу има: и пчелица и лептир и — човек, сви се надносе над њену душу у цвијету, да је се намиришу.

Тако је и код човека. Најмилији је човек — мушки и женски — за младости, кад му је душа у цвијету. Облиц душе тада се развијају из пунољак у цвијет и показују се у најсјајнијим формама органоисаног еволуционог живота. То је душа живота, права душа човјекова, која

збила постоји, а не душа метафизичара, које нема у ствари, која је измишљена.

Душа душу тражи, најрадије онда, кад се из пунољак развијају у цвијет. Природа је мајсторину учинила, да ту тражињу повиси до највишег степена узајамним примањем и давањем. Створала је једну душу у два противположена пола. Јединство је раставила на двоје, на двије физичке половине.

Створила је љубав т.ј. тежњу да се физички састави што је у души једно.

То што доведе изразилом голом апстрактцијом, нитко није тако дивно изразио у пјесништву, као српски народ у својим лирским, женским пјесмама.

Проучимо ли лирско пјесништво свијех народа, ни у једнога не ћемо наћи, да се душа толико помиње, као у пјесништву српскога народа. У свијех народа, па и у српскога, много се опијевају очи, коса, врат, усне, обрве, трепавице, чело, образи, груди, руке, ноге и т. д. али ни у једнога као српскога није толико опјевано оно што је укупни и још много шири појам свега тога, што је синтеза свега тога, а то је: душа.

За што је велики Гете обожавао нашу народну пјесму „Рајко и Миша“, он, крај

лирскијех пјесника! Без сумње због величанствене простоте њене, којом са два стиха више каже него што могу изразити сва лирска јектенија модернијех вјештака-пјесника, којима се љубавне исповијести отегну као тарала из лопта. Не описује ту од главе до пете ни Ранко Милићу ни Милицу својом „драгом душидом“ и пита је, је ли јој „драга његова душа?“ а она му то потврђује. Додајте к томе, да се та највежњивија исповијест о љубави између двије душе чини у величанственом храму природе, напојене тамјаном од ружиног мириса, ког је тихи по-вјетарац донио с поља — па куд ћете више? Јесте ли ипдје н. пр. у Нијемалапаша те божанствене стихове:

„Sage, liebe Seele mir, Militza,
Sage mir, ist lieb dir meine Seele?“

или у другога којег народа?

А такијех пјесмица пуно је у нашем народном пјесништву. За дивно је чудо, како је ту ваза најтачније погођена мијена у физиолошком стању организма једнога чељадета, ком је љубав душу усталасала! Чујте на пр. ону:

„Нешто ми се дише и уздише,
Чини ми се спомиње ме драги...“

Као да јој гледате бурно таласање груди, које шибва вјетар узавреле од љубавне тежине крви. Па како дивно завршује:

„А углавље — срца у њедрима! —

Па опет ону силну потенцију љубавног бола:

„Кад уздахнем, хоћу да уздахнем!“

и онда ужасну клетву при крају:

„Убило те — моје уздицање!“

Гдје се најсилније осјећа заједничка љубав? Чујте, народну:

„Кудроћ ходим, на срцу га пошим,
А он мело, ће му куца душа.“

Драги драгој ситну књигу пише, на шта прво тражи од ње у књижи?

„Да му попише у памуку душе.“

Не љуби се у Србиши оком, него срцем и душом:

„Ако сам га оком погледала,
Пјесма га срцем ердисала,
Срдисала, ни бегнисала.“

Душом дише свака лирска пјесма у нашем народном пјесништву. А та душа није само у човјека, него у свега што је око човјека, парочито у свему оном што се њепотом, добротом, величанством својим приказује пјесничкој души српској, да има лијепу душу. И оно што нема душе, ако је самим својим појавом лијепо, пред-

ставља се машти пјесничке душе српске, као да има душу; она му је узлије. За то је у српској пјесми све живо, све дише, на свему се чује било душе. За то се српска пјесма разговара и с опијем што језика пема: са јарким сунашцем, са звијездом Давидом, са сплим соколом, са сјајним мјесецем, са руменом ружом и т. д. Читав свијет од њепоте, а у сваком комаду појединце чује се лијепа душа. То све другује с душом Србиномом, дјели радости и жалости његове душе, тјеша је и помаже јој, а често богме и ратује с њом. Којко је велико то друштво пјесничке душе Србипнове, види се из саме ове пјесме:

„Љубило се момче и ђевојке
Под гранама и перјем од борја,
Гледала их тица заставица
Са врх гране борја зеленога,
Повићела бору у зеленоме,
Бор зелени оној земљи црној,
Црна земља трви ђевојкини,
Богетина овца и бијелијем,
Вјесе овце својим чобаницам,
Чобанице турској ђепи малој,
Турска ђеца ђевојчиној мајци,
Стара мајка својој ћери драгој“

Коме није на срцу остала божанствена пјесма Смањане дјевојке, која бзрући украј вода смиљ и плетући од њега ијенце разговара се са смиљем и пушта вијенце пиз тиху воду с молбом да буду љубавни посланици пени и да отплове до двора њенога драгога, да му кажу љубавне јаде њене? Је ли икад написано пјеснице љубавно писмо од тога? Сви париски „bil-lets doux“ пијесу му ни за шегрта.

Ко се не сјећа гигантске куражи „лепоте ђевојке“, која се са самијем сунцем ухватила у коптац иркосећи му:

„Јарко сунце, љеша сам од тебе.“

те је у том рату са сунцем, на молбу сунчеву, сам Бог морао интервенисати, наравно у корист свога ближјега чеда, ушљед чега је пркос-ђевојку постига трагична судбина, да јој је суше лице ошало!

Ко се не сјећа меланхоличне душе педљоме (целенове), једре душе зелен-бора, љубавне душе румен-ружице, ситоме душе боспода и т. д.?

Ко би већ могао изрећати све те душе редом?

Али није их пужно рећати; довољно је рећи: српска пјесничка душа узлила их је свему што је лијепо, илемењито, узвишето.

Но, жалости наше! те је душе већ престало из нашега лирског народног пјесништва.

Казаћемо како се то збило.

(Наставиће се.)

Синовац као стриц.

Шалова игра у три чинца.

(Наставак.)

ЧИН ДРУГИ.

Призор I.

(Анка. Јуре Угриковић долази из оближње собе и обавио се брајдљиво око себе).

Анка (са противне стране). Тако безбрижан! Стриц ће одмах овђе бити.

Јуре. Али кажи ми шта ће од мене бити? Је ли све отпривено, и зна ли стрица да сам јој ја до сада мужа представљао?

Анка. Ништа се не зна! Ништа није откривено! Стрица се још забавља са модисткињама; стриц процања своју жену — господице Непознановић са свијем је забезбедит овим чудноватим дочеком, а ја, што се моје тиче, то ћу настојати из петних жила, да предобијем стрица за себе, или барем да у мене заљубим господина Непознановића — јер праће него се он склони да се вјенча са Милицом; истину ти рећи — ја бид, га радија узети.

Призор други.

Црваница и Наградина.

Наградина (долази живо). О, врло лијепо, врло лијепо, што сам вас овђе нашао, Угриковићу. Имам да вам ставину ствари испричам и то хитно.

Јуре. Баво да га однесе! Баш ми је угодно вријеме дошао!

Наградина. Милостива госпа могла би се —

Јуре. Пред мојом сестром ја не вријем ништа. Наградина (обраћајући се Анки). О како ба од срца радујем, што се баш сада удружила с вама, милостива, кад сам у велика срећа да вашем брату услужу учиним.

Јуре. О, шта ја чујем? Његов глас! (бјежи у собу.)

Наградина (исповијавши да је Јуре побјегао). Ано, убудо потребе, милостива, да вам икад на руди будем, сматрајте ме најоданијом слугом, (он није видно да је у толико дошао обрштар Угриковић, и стану на мјесто Јуре Угриковића).

Призор трећи.

Обрштар. Да, ово су жене живо мучење за своје мужеве.

Наградина (обраћа се и мисли да говори е Јуром). Ја ти шках казати, драги Угриковићу, да твој калотан није мртав.

Обрштар. Мој калотан?

Наградина. С ким си се борио. Он је писао моме пријатељу Лакици; он ће се у томо праведно вједати и признати да је први задно. Породица је већ отпочела да те законом гони; али ћемо ми сво у своје вријеме препријечити. Ја сам се отпустио да ти доставим ову ствар, а сад морам одмах натраг к својо друштау.

Обрштар. Обвезак и захвалан — него —

Наградина. Ти можеш са свијем мпрно спавати; ја бид за тебе.

Призор трећи.

Анка. Обрштар. Угриковић. Непознановић.

Обрштар. Кажи ми, за Бога, шта хоће тај човјек?

Анка. Тај човјек је суманут, то и сами види-те!

Обрштар. Ово је дакле нека епидемија, која

је вас свијет окужила, пошто сам ја пошао; јер то није први пут, кога сам у ово но сата овђе затекао и видео!

Анка. Ви не треба да тако озбиљно узимате хладни дочеко моје стрине. Кад је читање о донаћим стварима, не смјеје јој нпрко против стати.

Обрштар. Но, хвала Богу! да барем једном чујем коју паметну ријеч. То нека си ти дакле прва, коју упознавајем с господином Непознановићем.

Непознановић. Ја сам и одвише сретан, госпоћице, што се могу радовати с допуштењем вашеша оца — али ми ово радовање ништа не вриједи ако и вапе —

Обрштар. Но сада ми је и овај почео! Је ли и тебе дохватило опће глудило, јадни пријатељу! Твој је комплимент врло учтив, али си га мрља указати мојој ћери а не мојој, синовици.

Непознановић. Опростите, милостива! Ви сте тако слатки, по описивању господина Угриковића, мојој вјерници, да ми можете лако извнати ову погрешку.

Анка. Ево моје рођаке, господине Угриковићу! Посматрајте пажљиво и ви ћете се савршено увјерити да она има на себи све оне лијепе црте, које сте на мени пријетили.

Призор четврти.

Прваница и Милица.

Милица. Опростите ми, добри бабо, а сам вас прије оставила; мајка ме нешто зовну, па сам је морала пошучати.

Обрштар. Но, кад тако човјек призна своју погрешку и моли за измирење —

Милица. О, бабо, ја не могу да изразим вањом, номам ријечи како да вам захвалим што сте одобрили ову свадбу.

Обрштар. Тако дакле? Допада ти се ова свадба?

Милица. Врло добро!

Обрштар (загао Непознановићу). Где, како те ова већ љуби и ако те још непознаје! То је због мојег дијепог описивања, којим сам те вој представио у крећану.

Непознановић. Ја сам вам обвезан.

Обрштар. Да, али, драго моје дијете, биће ја миши већ вријеме да и вају видим; јер се надам да ће ми ипак модисткиње учинити мало мјеста. Ти се у толико покажи дружевна и пријатна овоме господипу. Он је мој пријатељ, а од срца ћу се радовати да чим приђе и твој недостао — разумијеш ли? (Непознановићу.) Сад јуначки де — ово је час! Гледај да јој још данас срце предобијеш, па ће ти сјутра одмах женом бити — (Анка.) Дођи, синовице! Нока њих двоје заједно остају.

Призор шести.

Милица. Непознановић.

Милица. И ви ћете дакле бити на свадби? Непознановић. Да, госпоћице, изгледа, као да вам није мрзна ова свадба?

Милица. Она је с допуштењем мога оца.

Непознановић. Красно! Али често шта што очеви уговоре, то шћери не одобравају.

Милица. О, што се ово свадбе тиче — ту је, ако ће бити и мало нешто, и моје воље.

Непознановић. Како то, госпоћице?

Милица. Отац ми је био толико добар да ме питао, имам ли што противно.

Непознановић. Ви љубите дакле чојека, који вам је за вјереника одређен.

Милица. Ја то не кријем.

Непознановић. Како? А мигда га не вједи?

Милица. Ја сам с њим подијављена.

Непознановић. Ви сте били подијављени са младим Непознановићем?

Милица. С господином Непознановићем? — Не!

Непознановић. Ама то је вади вјереник.

Милица. Да, то је у почетку било.

Непознановић. Како у почетку?

Милица. Мени се чини, господице, да сам још не знате. —

Непознановић. Не знам ништа! Ама баш не знам ништа!

Милица. Он је мртав.

Непознановић. Ко је мртав госпођице?

Милица. Па тај млади господин Непознановић.

Непознановић. Занета?

Милица. Без сумње.

Непознановић. Ко вам је казао да је он мртав?

Милица. Мој отац.

Непознановић. Није, госпођице! То није — није могуће!

Милица. Опростите, господине, али је истина. Мој отац, који сада баш оуда долази, боље зна него ви. Тај млади господин свазди се с неким на играчки, подиједи с истомом мегдан, на умрје на мјесто од три смртиа ударца.

Непознановић. То је опасно.

Милица. Да, одмах је издану.

Непознановић. Ваши је ношто мило, да се са мном шалите госпођице. О господињу Непознановићу нико вас боље не може извјестити од мене.

Милица. Од вас! то би било добро.

Непознановић. Да, од мене, госпођице, од мене! Јер на пошљетку да и то изабацим! Ја сам тај господин Непознановић и колико ми се чини нијесам мртав.

Б И Љ Е Ш К Е.

(Доде и Зола). Доде је репрезентант реализма, родом из јужне Француске. То је pjesник и срден и душни, а осим тога има бистро око, да промотри, опазн и најмање психолошки тачнице; вјештак коме је рјетко наћи друга за преставање слика из живота. Он осјећа дубоко и искрено судбину човјечанскога рода, а уз то је и велики естетичар, који не ће никада пресћи границе љепоте и пристојности. Другојачији је Зола, репрезентант натурализма, Паризлаја крви талијанске. Он сватка поапаченост свијета, па му није доста да, уз оно што је дијело и узвишено

у људком животу прикаже такођер и оно што је пошло и неско, него наваљаш тражи хрђаве стране, калиж и поругу, па то без икаквога обзира хладнокрвно описује и внаос на вјећело. Зола не даје ништа за наша чувства в естетску; он додуше вјештачки аналише, али је та анализа сама гавла и трудеж модернога човјека. У Додеа су врлине Дакенсове и Балзакове, само што он нежније и финије осјећа, он плаче и смје се са створенома своје фантазије. Код Золе кеш то бадава тражити; његови су створиви тамни, грозни. Зола је велики књижевни сликописац и освјетник; он је физиолог у правом смислу. Зола се врти првим и правим натурализмом заборављајући, да је и прије њега било заступника истих мисли. Он се поноси што није pjesник, и вјерује да више вриједи за културну историју него ли за умјетност. Доде је напротив pjesник, па и ако је заступник реализма, опет жеља пуштаје крила својеј маптити. У томе је налицан Шекспару и Омису, који су такођер реалисте, али опет не списују поште својих муза. Доде и Зола добри су пријатељи. Зола се изразило о својем пријатељу једном приликом овако: „Нарав је ставила мога пријатеља на раскршћу поезије и реализма.“ Но Тургењов је о Золи рекао: „Зола је велики таленат, али на жалост загрезао у неприродност и одвише је меланхоличан. Сједама међу чотири зида, он више ствара у својим дјелима него ли се иначе у нарави навази. Најбоље слика овај круг у коме се увијек налази.“

К.

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Господињу Милицу С. Красићу практиканку Управе Фондава у Врограду. — Радо пристајемо на молбу Вашу и слажемо Вам лист у пола цијене, коју ћете положили у књижицу Вазошана. Ваш приједлжак заслужује снагу вохвала. Код Ви као практиканат, са анекдотом 45 франка мјесечне плате, имате толико моралне снаге, да сте кадри тако рећи од уста својих огрењити претплату на „Пригорку“, како вагдођу према Вама годни српски богаташи и великаши, који ниједнога листа српског не држе, а не би ни се ковазо на кеш ни кад би их све хржали! И како би нам књижевност наша изгледала, кад би се у Вам приједлж угадали еротике хмиља друштва Срба, којима на нијеко не стоји за вратом брела, како ће ливља на крај са 45 франка мјесечно! Хвала Вам!

Господињу Николу М. Вукашиновићу јеромонаху мии. Ораховице. — Примили смо од Вас 3 злат. у име претплате на „Пригорку“, коју немо Вам и даље слати. Хвала Вам!

Преч. Господињу Диомасију Миковићу настојатељу манастира Вање. — Шажемо Вам све бројеве „Пригорке“ од ове године. Од даљњихј бројева немомо више ниједнога.

Господ. Јовану Палдуновићу, Шиклово. — Вама се редовно шаље „Пригорка“.

Господ. Франу Браједићу, Сплет. — Ваша адреса гаубила нам се не тога Вам довета нијесмо слали „Пригорку“ од трећег броја. Сад смо Вам све бројеве вамамо послати. Опрстите!

Господињу Крсту Миколајевићу адвокату, Пожаревад. — С бројем 45, завршена је „Пригорка“ од прошле године. Број 46 није пошло. „Садржај“ ћете добити.

Славој Народиј Штвоничи, Дубровник. — Вас је на „Пригорку“ претплатио Г. Пулеји су 4 злат. а. вр. за цијелу ову годину. Шажемо Вам од почетка све бројеве.

Госпојини Катини Станојевићој, Крива (Бачка). — Немомо више ниједнога броја од прошле године. Жао нам је што Вас не можемо послужити. Послату годишњу претплату урачунажемо Вам у идучу годину.

Николић, књижари Луке Јончића и др., Нови Сад. — Шажемо лист српској логацији у Рим.

Сл. дружини Будањности, Карловац. — Слажемо Вам лист бесплатно, на ње послати 1 злат. а. вр. за поштарину.